

ILUSTRIRANI

GLASNIK

LETNA NAROČNINA ILUSTR. GLASNIKA
KRON 8⁻, ZA DIJAKE KRON 8⁻; POSA-
MEZNE ŠTEVILKE 20 VINARJEV :: LETNA
NAROČNINA ZA NEMČIJO KRON 10⁻, ZA
DRUGE DRŽAVE IN AMERIKO KRON 13⁻

SLIKE IN DOPISI SE POŠILJAJO NA URED-
NIŠTVO ILUSTRIRANEGA GLASNIKA, KATO-
LIŠKA TISKARNA. ::: NAROČNINA, REKLA-
MACIJE IN INSERATI NA UPRAVNIŠTVO
LISTA, KATOLIŠKA TISKARNA V LJUBLJANI

LETNIK 2. * 6. JULIJA 1916 - IZHAJA VSAK ČETRTEK * ŠTEV. 45

Poročnik Mlakar pri naskoku na Casa Ratti.

Rožlin in Vrjanko.

Po narodni pesni
spisal
dr. Leopold Lenard.

(Konec.)
Po veri je mašnik pretrgal opravilo in šel na prižnico. Imel je dolg govor o ljubezni do sovražnikov, po končanem govoru je pa prebral oznanila. Na prvem mestu je bral, da želita stopiti v zakonski stan Alenčica in Rožlin.

Po cerkvi je zašumelo, ljudje so se spogledali in v očeh jim je bilo nekaj hudobnega, na obrazih je pa zaigral nasmeh. Vrjanku je bilo, kakor da bi ga udaril kdo s kijem po glavi. Malo, da se mu ni zmračilo in da ni onemogel. Toda njegovi krepki živci so prenesli ta udarec, takoj nato je pa srd vzplamtel v njegovem srcu in ga prešinil polagoma. Naenkrat mu je bilo jasno vse, glava mu je postala trezna in hladna, v srcu je pa plapolal gnev. Ljudje so se vsi ozrli nanj in videli so, da je bil njegov obraz bleđ kakor stena in tisti, ki so stali blizu njega, so slišali, da je siknil skozi zobe:

»Kača!»

Opravilo je bilo končano, ljudje so se razšli in v gručah vračali domov. Med potjo so se pogovarjali o najnovejših do-

veškega srca in kako bi otrok ne zaupal materi? Kar je doživel, je malodane pozabil, ker mladost pozabi hitro. Drugi ljudje so imeli pa bistrejše oči in so zlasti zadnji čas večkrat opazili, da je Rožlin prihajal v vas in da se je Alenčica z njim shajala. Pa tudi, ako bi ne bili opazili ničesar, človek je že tak, da raje sluti hudo, kakor pa dobro. Komaj, da je preteklo dobro leto po Zamudovi smrti, pa je Alenčica že mislila, da je mogoče stopiti v zakonsko zvezo z morilcem njenega moža in starejšega sina.

Takrat še ni bilo tako hudih postav, kakor dandanes. Ko je Šildhausen jenjal preganjati razbojnike, so imeli spet mir in so se lahko celo javno pokazovali med ljudmi. Za primerno plačilo je graščinski pisar dal dovoljenje za ženitev in stari gospod župnik ni veliko vprašal, ko je videl, da je dovoljenje od gosposke v rokah. Slišal je pač nekaj, slišal, o burni preteklosti Rožlinovi, toda mislil si je:

»Naj se človek poroči in potem bo menda prišel mirno in redno življenje.« Naredil mu je pri izpraševanju dolg govor o krščanski krotkosti in miroljubnosti in s tem je bilo končano vse.

Ko je prišel Vrjanko domov, je šel

je odklenil in poklical deklo, naj mu prinese mleka. Prinesla mu ga je in Vrjanko ga je izpil, potem pa spet zapodil deklo in se zaklenil. Zjutraj je vstal zgodaj, zadel na ramo svojo puško in odšel proti gozdu.

»Kam greš?« vprašala ga je dekla.

»V gozd na lov,« odgovoril je Vrjanko, a na obrazu dekle je zapazil smehlaj, ki ga je zadel v srce. Najraje bi se obrnil in s sklenjeno pestjo udaril deklo v obraz, toda se je premaгал in obrnil proti gozdu.

»Prišel bo čas, in s krvjo bom izmil to sramoto,« mislil si je in ta misel ga je potolažila v ranjeni duši. Hodil je po gozdu in streljal na živali, toda zadel ni ničesar. Oko mu je bilo motno in roka mu je tresla.

Zvečer se je vrnil domov, izpil latvico mleka in se vlegel spat. Zjutraj je spet vstal s solničnim vzhodom in odšel v gozd. Sedaj je streljal že bolje, roka se mu ni tako tresla in oko je bilo bolj jasno.

Mati mu ni hodila na izpregled. Poznala je sina in vedela je, da se bo najlozje pomiril, ako mu ne pride prehitro pred oči. Ko se bo izkipel, se bo dalo z njim govoriti in potem bo vse dobro.

Sosed Luka je videl nekoč iti mladeniča mimo svoje hiše proti gozdu ter ga je vprašal:

»Kam pa, kam tako zgodaj?«

»V gozd grem na lov, nastreljat divjačine za ženitovanje.«

Luka ga je pogledal bistro in globoko in mu rekel:

»Samo glej, da ti divjačina ne uide! Ali se še spominjaš na tisto noč v moji koči?«

»Molči!« je zaričal Vrjanko in odšel proti gozdu.

Luka je pa stopil nazaj proti svoji koči, sedel na klopico pred pragom in pričel modrovati:

»Ženska je od vrača, toda moški je še hujši, kadar se razjezi. Kadar je človek jezen, postane čudno močan in silen, da zmore vse. Nesreča je samo, da ne znamo biti jezni. Potem bi bilo kmalu vse drugače na svetu.«

V tem trenutku je stopila Lukova žena iz hiše na prag, bila je še vsa zaspana in napol oblečena in zadržala se je nad možem:

»Kaj pa posedaš tukaj, zdaj, že na vse zgo-

daj? Če boš tako delal, ne boš zaslužil do večera kuhanih krhljev. Pojdi raje v laz nabirat butar!«

Luka se ni nič razjezil, ampak pohlevno je vstal in odkorakal z doma.

Vrjanko se je do ženitve malo držal doma. Hodil je na lov in po trgovskih

K bojem z Lahi: Naši pradedje-vojaki prejmejo blagoslov pred bitko pri Kustoci. Dne 25. julija 1848 so zmagale naše čete pod grofom Radeckijem poveljnika laških čet Karola Alberta Sardinjskega; dne 24. junija 1866 pa je na istih bojnih poljanah premaгал nadvojvoda Albreht generala Lamarmora. — Kustoca je blizu Verone.

godkih, zlasti pa je bila ženitev Alenčice in Rožlina splošen predmet pogovorov. Toda, kdor bi mislil, da je tudi drugim ljudem prišlo to tako nepričakovano, kakor Vrjanku, bi se zmotil. Vrjanka je umela mati tako omamiti, da ni slutil ničesar. Bil je še mlad in neizkušen v zlobi člo-

takoj v svojo spalnico in se je zaklenil. »Naj kuha, da se bo izkuhal,« rekla je mati, »najbolje tako, kakor je naredil.« Vrjanka pa ni bilo iz sobe cel dan do večera. Dekla je prišla trkat in vprašat, če naj mu prinese jest, toda Vrjanko ni odgovoril in ji ni odprl. Šele zvečer

opravkih, doma so pa medtem pripravljali za ženitovanje. Ko se je nekega večera vračal, je zagledal pred hlevom gručo ljudi:

»Kaj pa delate?«

»Junca smo zaklali za ženitovanje.«

»Čigavega junca?«

»Vašega. Kaj pak!« rekel je mesar in pogledal začudeno.

»Čigavega?«

»Vašega.«

»Kdo je bil torej njegov lastnik?«

»Menda ti? Saj si ti dedič po očetu, tvoja mati ima pa svoj postavno določeni del.«

»Kdo je torej velel zaklati junca?«

»Tvoja mati.«

»Vi ste torej zaklali junca brez dovoljenja njegovega lastnika! Pojdi sem, hlapec Miha!«

Hlapec Miha se je približal in se je tresel na celem telesu. Vranko ni bil še nikdar tako grozen, kakor v tem trenutku.

»Jaz sem tukaj gospodar in zapovem ti: nikdo se nima dotakniti moje lastnine brez mojega izrečnega dovoljenja in niti toliko, kakor je črneča za nohtom, se ne sme porabiti za ženitovanje. Ali si razumel?«

»Razumel, razumel,« kimal je Miha.

»Sedaj pa še nekaj! Pojdi k nji, ki jo imenujete mojo mater, in reci ji, da se mora spraviti iz te hiše tri dni pred svojo poroko z ubijalcem mojega očeta in brata. Si razumel?«

»Sem, sem,« kimal je hlapec Miha.

»Povej ji še, da sme s sabo vzeti iz moje hiše toliko, kolikor potrebuje, da pokrije sramoto svojega telesa. Si razumel?«

»Sem, sem,« kimal je hlapec Miha.

Ko je drugega jutra Vranko odhajal spet z doma, se mu je na dvorišču približal hlapec Miha in ga nagovoril:

»Kaj češ?« rekel je Vranko.

»Povedal sem tvoji materi tvoje sporočilo in odgovorila mi je takole: Povej mojemu sinu, da sem po postavi jaz njegova varuhinja, dokler ne bo polnoleten. Potem pa lahko stori, kar hoče. Svetujem mu pa, naj se sporazumi z mojim bodočim možem, da bo mir in blagoslov v hiši.«

Vranko se je vgriznil v ustnici in odšel.

Med potjo je pričel premišljevat in prišel je do sklepa:

»Še je pravica na svetu, čeprav ima zavezane oči. Tako daleč pojdem, da jo najdem. Ako je ne najdem pri našem izpitem grofu, pojdem dalje. Saj je menda še gosposka nad njim. Morilka mojega očeta in brata ne bo moja varuhinja.«

Cel dan je hodil po gozdu in neprenehoma je premišljeval, kaj bi ukrenil. Zvečer se je vrnil spet domov, kakor po stari navadi.

Šel je nekega dne k župniku ter mu je začel pripovedovati.

»Tako in tako je: Moj oče mi je zapustil vse, sedaj pa gospodari neka ženska, ki se pusti imenovati moja mater in jaz nimam nobene besede. Kaj naj storim, da pridem do svoje pravice?«

Stari župnik je pa začel govoriti o četrti božji zapovedi in o ljubezni in potrpežljivosti in tako dalje. Vranko je zaloputnil vrata in odšel.

Šel je v grad, a tudi tam ni dosegel ničesar. Povedali so mu, da je do njegove polnoletnosti njegova mati varuhinja, potem pa bo lahko storil, kar bo hotel.

»Toda jaz nimam več matere.«

»V bukvah je zapisano, da jo imaš.«

»Toda bukve lažejo. V mojem srcu je zapisano, da je nimam.«

Toda vse je bilo zaman in Vranko ni našel nikjer svoje pravice. Povsod so se mu za nameček še posmehovali in Vranko se je izogibal ljudem, kajti zdelo se mu je, da se ziblje na vsakem obrazu porogljiv nasmeh, kadar sreča kakšnega človeka.

Vranko se je moral vdati v svojo usodo. Mati mu ni prišla na izpregled, kajti mislila si je:

»Deček je navsezadnje vendar mehkega srca, samo časa mora imeti, da se izkuha, in potem gabo mogoče potolažiti. Pazila je pa skrbno na vse njegove korake in ga opazovala, kolikor je mogla, ne da bi mu padla v oči.

Nekega večera je stopil Vranko v družinsko sobo. Družina je bila v njej zbrana in mati pri njej. Dekla se je nasmehnila, ko ga je zagledala, in pogledala mater. Vranko je zapazil, da sta se pogleda matere in dekle ujela in razumela.

»Se je že naveličal kuhati jezo,« rekla sta ta pogleda.

Toda Vranko je prišel z drugim namenom.

»Kje si bil danes?« vprašala ga je mati.

»Hodil sem po svetu in iskal pravice.«

»Kakšne pravice?«

»Pravice, zoper tebe.«

»A kaj imaš zoper mene?«

»Veliko. Predvsem, da prebivaš proti moji volji v moji hiši in ješ moj kruh.

»Poznal sem Zamudo in Nedeljka in vem, kakšna kri je v žilah teh ljudi. Kar si vtepe v glavo, mu nikdo ne izbije. Med njo in med njim bo kmalu še kaj drugega, kakor senca rajnkega. Tekla bo kri!«

Vranko se je spet zaprl v svojo sobo in vrgel na posteljo. Prsi so mu kipele in pest je dvigal k nebu. Takšen gnev mu poljev duši, da se mu zdi, podreti bi moral stene. Toda, kakor se obrne, povsod je brez sile in povsod sliši besedo: Ti si še otrok, počakaj, da odrasteš! Toda on ne more čakati. Maščevanja, katero je prisegel v sveti noči pri truplu svojega očeta, ne more odlašati tako dolgo. Očetova duša ne najde miru in pokoja na onem svetu, ker ni maščevana. Vsako noč se vrača očetova senca iz onega sveta in vedno ga opominja: Spominjaj se svoje prisege! daj mi večnega miru! Kri mora teči za kri, da bo v miru počivala očetova senca.

Toda kdo more z glavo skozi zid? Vdati se je treba torej usodi in čakati, čeprav srce kipi in polje.

Ko je Vranko vstal, je bil mirnejši. Hodil je okrog, po poljih in po gozdih, streljal je na živali in se vračal zvečer s plenom domov. Nekega večera se je vračal domov s puško na rami, v rokah je držal roparskega jastreba, katerega je ustrelil v letu.

»Dobro si ga zadel,« rekel je sosod

Pročelje bukareške medicinske fakultete.

Veš, da je po očetu vse moje, tvoj pa samo del, ki ti je izgovorjen po postavi.«

»Ti si še otrok,« rekla je mati z nasmehom, a je težko prikrivala srd v svoji duši.

»Od lanskega Božiča sem postal mož. Poslušaj torej, kar ti povem: Ta hiša in to posestvo in vse kar je, je moje, vaše je pa samo, kar vam gre po postavi. Tiste dni, ko postanem polnoleten, boste morali vi povezati culico in iti po svetu. Med vami in med mano je senca rajnkega očeta. Amen.«

Obrnil se je in šel.

Mati se je nasmehnila, ker ni hotela ostatek ponižana pred družino:

»Vranko je še otrok, pa se bo že pomiril!«

Hlapec Miha si je pa mislil svoje:

Luka, ko je šel mimo njegove kočice. »Tvoja krogla ne bo izgrešila.«

»Če Bog da, ne bo,« odgovoril je Vranko.

Mati je takoj opazila, da je Vranko postal mirnejši, in je rekla:

»Sem vedela, da ne bo dolgo časa tako vihral. Mlada kri se mora izkipeti, potem se pa pomiri. Bomo videli, kdo bo zmagal nazadnje.«

Prišel je dan poroke in po poroki šumno ženitovanje. Cel teden so pili in jedli, cela vas je prišla na ženitovanje in še iz drugih krajev so se prikazali gostje. Saj je bilo znano po vsej okolici, da je hiša začimna kakor nobena druga, in Alenčica je hotela pokazati, kaj da je. Ko so se gostje napili in najedli, so pričeli peti in plesati in so plesali, dokler

jim niso odpovedale noge. Potem so pa šli spat na listje in ko so se odpočili in iztreznili, so spet vstali, jedli in pili, peli in plesali. Ko so izpili in snedli vse, kar je bilo pripravljeno, so se razšli in še dedje so potem pripovedovali, kakšno je bilo ženitovanje, ko je Alenčica jemala Rožlina.

Ljudje so mislili, da Vrjanka ne bo na ženitovanje. Toda je prišel in mati je bila tega očividno vesela. Hotela je pokazati ljudem, da se je tudi njen sin sprizjajnil z njeno možitvijo, ter tako popolnoma zavezati ljudem jezike. Kdo bo še otresal jezik, če vidi, da se tudi Vrjanko veseli na ženitovanju.

Toda Vrjanko se ni veselil, dasiravno je bil navzoč do konca.

Za mizo je sedel,
ni pil in ni jedel,
nevabljeni svat.

Sosed Luka je pa pil in jedel in je bil vesel, da se mu nocoj ni treba bati žene, ki je že napol pijana in pleše s sosedi. Obrnil se je k Vrjanku in mu rekel:

»Pij in jej in bodi dobre volje, žalost bo prišla potem sama ob sebi.«

»Ne morem. Jaz sem tukaj navzoč, da izpijem gnev do dna. Sredi vašega veselja mi srce kipi bolesti, vsak vrisk vaše radosti in odblesk vašega veselja pomnoži mojo bolelost in to bolelost žrtvujem sencí svojega očeta.«

»Ti boš še znorel,« rekel je Luka. »Pomisli, nobena ženska ni vredna, da bi človek znorel radi nje, pa tudi če je tvoja mati.«

Ženitovanje se je končalo, gostje so se razšli, Alenčica in Rožlin sta pa pričela gospodariti.

»Srečen par bo,« rekli so ljudje.

»Ne bo, ne,« odgovarjali so drugi.

»Kri je vmes in kri vpije k nebu za maščevanje.«

* * *

Rožlinu je postlala Alenčica na postelji svojega prvega moža, ki je stala prazna že celo leto, od njegove smrti.

Vrjanko ni imel mirnih noči. Kakor hitro je hotel zatisniti oko in zaspati, se je pojavila pred njegovimi očmi smrtnobleda senca njegovega očeta.

»Počakaj, potrpi!« govoril je Vrjanko sencí svojega očeta. »Saj te bom maščeval in ti preskrbel večni mir. S krvjo tvojega ubijalca bom poškropil tvoj grob. Do tvojih kosti bo prodrla njegova kri in potem boš lahko počival.« Bil je že napol nor od bolesti in samo sovraštvo do Rožlina in želja po maščevanju ga je držala še pokonci in pri razumu. Včasih mu je prišlo, da bi hotel dvigniti svojo roko zoper svojo mater, toda se je vedno premačal:

»Njej ne storim ničesar. Saj me je vendar rodila.«

Ponoči je vstal in šel iz sobe. Spati mu ni bilo mogoče, in upal je, da mu bo morda zunaj lažje.

Ko je hodil pod steno hiše, je zaslišal šum besed iz sobe, kjer sta spala Rožlin in Alenčica. Pristavil je k oknu leseno kobilo, ki je stala na dvorišču, ter stopil nanjo, da bi slišal, kaj se pogovarjata. Začul je svoje ime in je še bolj napel ušesi. V sobi je govorila mati, kakor pripoveduje narodna pesem:

Oj škoda, škoda za blago,
ki zdaj se razdelilo bo.

»Za njega in za mene skupaj ni prostora v tej hiši,« rekel je Rožlin. »Nalašč nisem ubil njegovega očeta in brata. Zakaj sta mi pa hodila na pot? Toda sedaj leži kri med Vrjankom in med mano in med nama ne more biti nikdar več prijateljstva. On ali jaz.«

»Mislila sem, da se bo s časom pomiril, ker je še mlad. Nekoliko je res mirnejši, toda vedno nekaj kuha. Proti meni je že boljši, govori z mano in me ne gleda več tako strašno.«

»Toda, ko postane polnoleten, naju bo pregnal iz hiše. Storil ti ne bo ničesar, ker si njegova mati in si mu dala življenje. Življenje za življenje in za smrt. Ja zpoznam to postavo. Smrti ti ne želi in bi bil celo pripravljen marsikaj žrtvovati za tvoje življenje, sreče z mano ti pa ne bo nikdar privoščil. Jaz sem navajen izpostavljeni svojo glavo in živeti v smrtni nevarnosti, toda ti se mi smliš. Kolikor starejši bo, toliko bližja nama bo najina usoda, meni

Vojskovodja Vencelj grof Radecki,

ki je s svojimi zmagami 6. avgusta 1848. l. pri Kustoci in 23. marca 1849. l. pri Novari zopet priboril Benečijo Avstriji. Do l. 1857. je bil generalni guvernator beneško-lombardski. Umrl je v Milanu 25. julija 1858. l.

smrt v maščevanje za očetovo smrt, tebi pa, da te požene od hiše.«

Alenčica se je stresla pri teh besedah in si pokrila z rokama obraz. Čez nekaj časa je pa spet spregovorila:

»Večno ne more biti tako. V takem strahu ne moremo živeti. V tej hiši sem bila rojena in vzgojena in imela sem vsega v izobilju od mladih nog. Kot beračica se ne bom potikala po svetu, raje izgubim še tega sina. Saj imam tebe in v letih še nisem. Lahko dobim še drugih sinov, od katerih me ne bo ločila usoda.«

Rožlin in Alenčica sta se takoj razumela in dogovorila, kakor spet pripoveduje narodna pesem:

Kaj pravim tebi, ljubi mož?
tam v Črni gori, v temni goš
studenec pod goro videl boš.
Ti rečem, se za bukev skrit,
Vrjankota skrivaj umorit.
Se zjutraj bolna strila bom
in k sinu govorila bom:
»Sin ljubi, bolna sem hudo
in bolje meni prej ne bo,
da pila mrzlo bom vodo,
ki v Črni gori se dobo.«
Me slušal on je vselej rad,
k studencu hočem ga poslat. . . .
Potihem gre Vrjanko stran,
besede nje si v srcu hran.

Zjutraj je vstal Vrjanko in vprašal deklo, katero je zagledal v veži, če je mati že vstala.

»Ni! Ponoči je hudo zbolela in ne more vstati. Prosi lepo, da bi prišel k njej.«

»Ali je Rožlin še notri?«

»Vstal je že davno, še jako zgodaj in odšel. Rekel je, da gre na Hrvaško po opravkih. V zadnjem času je marsikaj zaostalo.«

Vrjanko vstopi k materi in jo vpraša:

»Kaj vam je, da ne vstanete?«

Saj navada vaša ni,
da bi tak dolgo v postli bli.«

Mati mu je pa odgovorila:

»Sin ljubi, bolna sem hudo
in bolje meni prej ne bo,
da pila mrzlo bom vodo,
ki v Črni gori se dobo.«
Vrjanko vzame kangljico,
prepaše bridko sabljico,
na ramo dene puškico.
»Kaj pa počenjaš, ljubi sin?
saj v Črni gori ni zverin,
z dežele zbežal je Turčin!«
»Plavuti ribica ima,
peruti ptičica ima,
junak z orožjem se obda.«

Alenčica ni mogla odvrniti sina, da ne bi vzel s sabo orožja. Toda načrt se lahko posreči tudi tako. Rožlin je močnejši in urnejši od njega in Vrjanko ne sluti ničesar. Vendar ji je neka težka slutnja legla na srce. Ostala je v postelji ves čas in pričakovala, da se Rožlin vrne in ji pove, kako se je izteklo.

Solnce se je vzpenjalo više in više na obzorju in se je že bližalo zenitu, ko je pritekla dekla v sobo k Alenčici:

»Vrjanko že gre!«

»Kaj?« vprašala je Alenčica prestrašeno.

»Vrjanko že gre in kangljico ima v roki.«

»In kangljico ima v roki,« ponovi Alenčica in omahne nazaj na posteljo, »kaj naj to pomeni?«

»Gotovo je prinesel sveže vode, po katero ste ga poslali.«

Nekaj trenutkov pozneje je stopil Vrjanko v izbo. Trd in krepak je bil njegov korak in glavo je nosil kvišku. Nikamor se ni ozrl, ampak naravnost naprej je šel in stopil k Alenčini postelji, postavil k vzglavju kangljo sveže rudeče tekočine in rekel, kakor pripoveduje narodna pesem:

»Zeleti piti sinovo,
tu nate kri Rožlinovo!«

Alenčica si je zakrila obraz z rokama in kakor mrtva omahnila na posteljo, Vrjanko je pa s trdimi in umerjenimi koraki odšel iz izbe, kakor je prišel.

Tako se konča povest o Rožlinu in Vrjanku, ki nam je zabelježena v starodavni narodni pesni.

Slike z bojišča.

XV.

Pes v vojski.

Pri mojem oddelku je imel moj prijatelj sanitejec psa, ki je znal čudovito iskati ranjene vojake. Belin — tako so psa klicali — je marsikateremu ranjencu rešil življenje. Zanimivo je znati, kako se pes v tem pogledu izuri, kako je pozoren ukovit in vztrajen.

Bilo je na hribu sv. Mihaela ob strašni tretji laški ofenzivi. Dne 24. novembra je poveljnik poslal ponoči mojega prijatelja s psom, da na bojišču ob gorskem pobočju po stranskih težje dostopnih če-

reh in po grmovju pregleda, če morda sanitejci niso pobrali vseh ranjencev. Prijatelj mi je o tem pohodu takole poročal:

Ko pridem na bojišče, izpustim Belina z vrvico in zakličem: »Išči!« ter grem polagoma po poti za psom, varno seveda, porabljač vsako kritje, kajti sovražnik ima prav blizu svoje postojanke in žvižganje pušk po zraku me opominja, da naj se čuvam, kar se le morem. Vendar so na tem prostoru sanitejci vse storili, kar so mogli. Tuintam so pač ležala trupla, po dva, trije skupaj, a tem ni mogel nihče več pomagati. Ti so že storili svojo dolžnost in počivajo v miru med sovražnima postojankama. Kmalu pride Belin s svojega preiskovalnega pota k meni nazaj. Obrnem se torej bolj na desno proti Soči, da preiščem s psom kos gozda; bilo je vse polno po pol metra visokih nasajenih borovcev, robidovje in drugo raznoliko grmovje. Pes na povelje zopet tiho izgine v grmovje. Prav malo časa postojim in že prileti Belin v polnem diru k meni, maha z repom in skače ob meni ter se mi s tacami vzpenja po prsih. To mi je bilo znamenje, da je zasledil ranjenca.

Hitro privežem psa na vrvico in ne da bi mu kaj rekel, potegne pes vrvico s silo za seboj; moral sem ga zadrževati z obema rokama, da sem mogel za njim, dasi sem precej hitro korakal. Hodiva kakih sto korakov, tedaj pa Belin hipoma obstane pred malinovim grmom. Takoj zagledam tam človeško truplo. Ranjenec obrne glavo, pogleda name, vidi, da sem Avstrijec; strese se, solze mu zableste v očeh, smehljalj mu sine čez teman obraz kakor solnce skozi črne oblake in vzdihne: »Hvala Bogu! Drugi dan že ležim tukaj in vsa hrana mi je pošla. Že sem sklenil svoje račune s svetom in Bogom. Nobenega upanja skoro nisem imel, da me kdo najde, le ena misel me je tolažila: Moji otročiči doma vsak dan molijo v čast angelom varihom, da bi jim očeta privedli srečno domov. Rekel sem si večkrat v teh groznih trenutkih: Bog vendarle ne bo preslišal teh iskrenih prošelj iz nedolžnih otroških ust...«

Tako je ranjenec govoril; vsled sreče, da smo ga našli, je čisto pozabil, da je zelo slab, kar se je poznalo na njegovem tresočem se glasu. »Najprej je treba, da se pokrepčate, in da vas za silo obvezem.« Krogla ga je ranila v nogo, in ko si je nogo sam obvezaval, mu je druga krogla strla še levo roko. Z najhujšo silo se je privlekel ranjenec z bojišča v to grmovje in dva dni čakal lačen, žejen in oslavljen vsled izgubljene krvi.

Ko sem ga za silo okrepčal in obvezal ter mu pripravil kar moč udobno ležišče, potolažil sem ga, da takoj sporočim po sanitejce, ki ga odnesejo v zasilno bolnico.

Belin pa se je med tem že zopet izgubil v temi in ga ni bilo zelo dolgo nazaj. Čudno se mi je zdelo, kaj bi to pomenilo, zato stopim nekaj korakov naprej v smeri, kamor jo je Belin odkuril. Izza oblakov prav tedaj posveti luna in kakih šestdeset korakov pred seboj zaslišim pritajeno cviljenje psa in zagledam na pobočju Belina, ki neprestano gleda proti meni, a ne more do mene, ker ga ranjenec, ki ga je našel, drži za vrvico in ga draži, da bi zalajal. Seveda če bi pes poslušal nepoučenega ranjenca in res zalajal, tedaj smo vsi izgubljeni, ranjenec, jaz in Belin.

Nekdaj so pač tako urili pse, da so zalajali, ako so ranjenca našli, a sedaj, ko je navadno sovražnik prav blizu na bojišču, so psi tako naučeni, da popolnoma brez

glasu opravljajo svoje posle. Ako so ranjenca zasledili, zbeže k svojemu gospodarju in mu z mahanjem z repom in z veselimi dobrikanjem kažejo, da so nekaj zasledili.

Urno skočim naprej, in kmalu sem pri hudo ranjenem vojaku. Ranjen je na glavi in v stegnu. Predvsem ga okrepčam,

Vojni kurat Jos. Pintar,

bivši celjski kapelan, zadet od kapi umrl 11. maja na laškem bojišču, odlikovan s križcem Franc Josipovega reda in z duhovnim križcem.

R. I. P.!

mu iztrgam vrvico iz rok in ga potolažim, da pridejo naši kmalu po njega.

Na potu od tega vojaka je Belin kmalu izsledil dva druga ranjenca, ki sta se priplazila v globoko jamo, ki jo je sredi bojišča skopala težka granata. Enega od teh smo rešili, drugemu pa, ki je bil strašno razmesarjen v trebuhu, ni bilo pomoči, kakor smo ga premaknili, padel je v nezavest in kmalu nato umrl.

Še enega sva to noč našla z Belinom. Ta pa ni bil težko ranjen, pač pa je že drugi dan ležal do pasu v močvirju ob

Kadet

Jernej Tavčar

iz Stare loke, padel je dne 9. junija 1916 na južnem bojišču.

Spavaj v Bogu!

Soči in je kar drgetal od mraza. Bil je ves trd, da se ni mogel kar nič premakniti.

Na potu po sanitejce srečal sem njih podčastnika ter mu natančno določil, kje so ranjenci, da jih čimprej poberejo, ker se je že danilo, podnevu pa je tako delo nemogoče. Ko grem z Belinom počasi proti našim postojankam, potegne me nenkrat Belin z vrvico na desno stran s tako silo, da bi se bil kmalu prevrnil, skoči v neko izkopsino, ki jo je napravila granata, začne kopati ob strani navaljeno prst in kmalu se prikaže kos obleke, potem roke, glava. Ležal je tu vojak, ki ga je omamil puh granate in zasul. Ra-

njenec je brez zavesti, vendar diha še prav enakomerno. Brez obotavljanja skočim na obvezovališče, in prihitim z nosilci po ranjenca. Zdravnikom se je posrečilo, da so ga polagoma vzdramili.

Medtem so sanitejci znosili tudi druge ranjence z bojišča, kjer jih je izvohal naš vrli Belin. Bil je že dan, ko so zadnjega prinesli. Čudil sem se, da so prišli živi nazaj. Ker tedaj so Lahji že začeli pokati. Najbrže pa je kaki laški častnik opazil rdeči križ in prepovedal svojim vojakom nanje streljati. Dva od rešenih pa sta vkljub največji zdravniški skrbi še tisto jutro umrla; pomoč zanju je došla prepozno. Na severnem delu vasi Cotiči smo ju z nekaterimi drugimi mrtvimi tovariši pokopali na prostoru med štirimi lipami.

Oni vojaki pa, ki so ostali živi, so prosili, naj jim pripeljemo v bolnico Belina, ki jim je rešil življenje. Ni, da bi popisal, s kakim veseljem in s kako hvaležnostjo so ga božali in tovarišem pripovedovali, kako jim je ta pes rešil življenje.

Pes v vojski torej ni šport, ampak živa potreba. Kakor obstreljena žival hiti, da se skrije v grmovje ali zakoplje v prst, tako tudi ranjenec, ako streljajo okrog njega, išče skritega zavetja kolikor mogoče proč od bojišča; seveda pri tem nič ne misli na to, da ga bodo tam skritega sanitejci le težko našli. Tako bi v sedanji vojski na sto in sto vojakov žalostno umrlo po takih zakotjih, ako bi ne imeli izurjenih psov, ki jih poiščejo. V prejšnjih bitkah, kjer se je prostor hitro menjal, je bilo lažje poiskati ranjence na bojišču, a v sedanji vojski, kjer se že leto dni in še več na istem mestu vrše bitke in spopadi, kjer sovražnik približno vedno na istem mestu ostane, in sicer jako blizu, je pa iskanje ranjencev spojeno z velikimi težavami. Iskati se morajo večinoma ponoči in sanitejci so vedno v smrtni nevarnosti, ako se le količkaj izdajo s kakim šumom, glasom ali ropotom.

Izurjeni vojaški pes je neutrujen v svojem poslu, ako ga izvršuje v miru. Ako pa poleg njega pri iskanju treščji v zemljo kaka granata, tedaj seveda pozabi na vse svoje dolžnosti, na vse svoje naučeno iskanje, stisne rep med noge in beži daleč kolikor mogoče. In na tisto mesto bojišča ga nikdo več ne privede.

Naš Belin je od septembra do konca novembra, torej v treh mesecih izsledil 87 ranjencev. — Ko bi Belin že ne imel svetinje pod vratom, gotovo bi jo zaslužil, pa zanj je največja odlika — kos klobase!

Kustoca.

Slovesno kolikor mogoče v sedanjih vojnih časih smo po celi Avstriji obhajali petdesetletni spomin zmagoslavne bitke pri Kustoci, kjer je nadvojvoda Albreht popolno premagal laško armado pod vodstvom Viktor Emanuela.

Dne 21. junija je razglasil maršal nadvojvoda Albreht svojim vojakom sledeči dnevni ukaz: Že zopet stega roparski sosedi svoje grabežljive roke, da bi utrgal najlepši biser iz krone naše države. Zaslepljen po manjših uspehih, ki si jih je naš nasprotnik pridobil z izdajalstvom, verolomstvom in s podkupovanjem, ne pozna zemljelačen nobene mere in sanja o tem, da bi svoje zastave razobesil na Brennerju in na planotah našega Krasa.

To Albrehtovo dnevno povelje iz l. 1866. nas spominja na besede, ki jih je

njegov stričnik nadvojvoda Evžen spregovoril letos svojim vojakom, preden so pričeli s svojimi napadi na Tirolskem. Lah torej v petdesetih letih ni ničesar pozabil; kakor takrat, tudi sedaj steza svoje tatarske roke po naši lepi slovenski zemlji. Leta 1866. je čakal zvičajni Lah, da so nas sovražniki prijeli od druge strani in šele potem je on vstal zoper Avstrijo. Tako je tudi storil lansko leto v kljub temu, da je bil z nami v zvezi 35 let in da se je v teh letih gospodarsko zelo opomogel s pomočjo te zveze. Kakor takrat, je tudi v tej vojski proti nam v veliki premoči, a kakor so ga leta 1866. Avstrijci premagali, tako tudi sedaj naše junaške čete zmagoslavno prodirajo in so si osvojile že lep kos laške zemlje.

Lahi so l. 1866 razdelili svojo armado v dva dela. Kralj Viktor Emanuel je skušal prodreti od zahoda čez reko Mincio, general Cialdini pa od juga čez reko Po. Kralj si je hotel osvojiti trdnjavski četverkot Verona, Peskiera, Mantua in Legnano. To razdvojenost laške armade je izbral Albreht; on ni čakal napada od laške strani, marveč je sklenil, da napade laški armadi eno za drugo. Imel je na razpolago 71.800 mož pešcev, 3500 konjenikov in 268 topov. Skoro vso svojo armado je zbral proti Viktorju Emanuelu; ob reki Po je postavil le neznatne armadne oddelke. S tem se je pokazal mojstrskega vojskovodja, ker je sovražnika popolno premotil. Lahi so mislili, da je naša armada v sredini še daleč za trdnjavskim četerokotom, a takrat je bila že na potu proti Veroni.

Jasno je sijalo solnce dne 24. junija po viharni noči, ko so dospele Albrehtove čete v svojo določeno postojanko. Lahi so brez skrbi prehajali čez reko Mincio, prav kakor da bi sami šli v mrežo našim armadam. Albreht je naročil oberstu Pulcu, da s konjeniki napade desno krilo sovražnikovo, hotel ga je preslepiti, da je za temi konjeniki zbrana njegova glavna četa. In to se mu je posrečilo. Konjeniki so vrgli nazaj sovražnikovo desno krilo, medtem pa so glavne naše čete napadle levo krilo in sovražnik se je kmalu pričel umikati. Središče njegovo pa je bilo premočno in zato se je za nekaj ur posrečilo Lahom, da so se zopet polastili Monte de la Croce in Kustoce, ki so jo že izgubili.

Zato je Albreht proti vojnemu načrtu opustil napade na krilih in sklenil udariti na središče. In to se mu je posrečilo. Med 5. in 6. uro zvečer so korakali naši vojaki zmagoslavno v Kustoco. Sovražnik se je umaknil na celi črti. »Tebi in mojim četam mojo najiskrenejšo zahvalo!« brzojavil je še isti večer cesar maršalu Albrehtu.

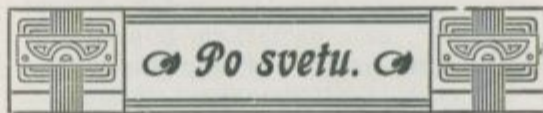
Tedanja vojska se seveda s sedanjo ne da primerjati; vendar treba poudarjati, da so naše čete bile mnogo manjše po številu od laških in so vendar premagale

sovražnika. Zato pa upamo tudi opravičeno, da v sedanji vojski tudi Lahom dokažemo, da naj ostane lepo v svojih mejah, naše dežele pa naj pusti lepo v miru.

Teh misli smo praznovali slavni spominski dan zmagoslavnega avstrijskega orožja pri Kustoci v trdni nadi, da tudi sedaj končno vržemo zemljelačnega Laha čez naše meje.

Naše čete na opazovališču.

Svetovna vojska.

24. junija. Hudi boji se vrše pri Kimpolungu v Bukovini. V dolini Čeremoš so naši napadli Ruse od dveh strani in pregnali sovražnika iz mesta Kutu. Severno-zahodno pri Tarnopolu in pri Radzivilovu so naši odbili vse sovražne napade. — V Voliniji naše in nemške čete severno od Lipe, severnovzhodno od Gorohova in severnozahodno od Torčina porivajo korak za korakom nazaj. — Na laškem bojišču smo obstreljevali kolodvor v Ali.

24. junija. Naš torpedo je na laškem obrežju streljal pri Julianovi na tovarne in železnice ter razbil lokomotive. — Mornariški častnik Banfield je sestrelil laški hidroplan, ki se je bližal Trstu. Opazovalec mrtev, pilot ujet. Naša vodna letala so obmetavala z bombami železniški most in kolodvor pri Ponte di Piave in Luko v Gradežu. — Imenovani častnik Banfield je sestrelil še eno francosko letalo, ki je pred Gradežem padlo v morje.

24. junija. Nemške čete pred Verdunom so si priborile oklopno trdnjavo Thiaumont in vas Fleury. Ujetih je bilo 2673 vojakov in 60 častnikov. — Nemške čete pod generalom Linsingen prodirajo v črti Zubilno-Watyn-Zwiniacze in so ujele veliko število Rusov.

24. junija. Med zvezno Ameriko in Mehiko spor še ni poravnan; na obeh straneh zbirajo čete. Upanje še imajo, da se sporne stvari poravnajo mirnim potom, četudi so na meji prednje straže imele že med seboj krvave praske.

25. junija. Bolgari pošiljajo številne čete na grško mejo. Pri Monastiru je zbranih 60 tisoč Bolgarov. Kakor poročajo listi, korakajo Bolgari proti prelazu Demir-hissar.

25. junija. V Bukovini so naše čete zasedle nove postojanke pri Kimpolungu

in Jakobeni. — Pri Holatynu so se naši polastili višine pri Lipi. — Trije laški torpedi so prišli pred Pirano, pa jih je ogenj naših baterij hitro pregnal. — Na poti Otranto so naši torpedi potopili laško pomožno križarico.

26. junija. Severno od Kutu smo odbili ruske napade. — Na tirolsko-laškem bojišču smo med Brento in Adižo zravnali bojno črto in pustili nekaj naprej molečih točk, ki so obtežavale prosto gibanje čet. — Nemške čete napadajo zadnjo francosko utrdbeno črto. Stojte pet kilometrov od Verduna. — Zahodno od Sokala in pri Zaturcih uspešni boji. Od 16. junija je bilo tu ujetih 11.097 Rusov. Med Rusi in Turki boji pri Gilanu in pri Lineh. Rusi, ki so od tukaj vzeli veliko čet za v Galicijo, se branijo in deloma umikajo. — Listi ugibajo, da imajo Francozi pri obrambi Verduna izgub 400.000 mož; enako tudi Rusi ob svojih zadnjih napadih.

Ruski napad.

Rusi še vedno napadajo z velikimi vedno novimi silami; borbe trajajo že sedaj četrti teden. Izdatne uspehe so Rusi dosegli le na našem desnem krilu v Bukovini. Tam se jim je posrečilo, da so se polastili Černovic in da tudi še naprej prodirajo; vendar pa so jih naše armade pri Kutu vrgle nazaj. Na tem bojišču se sedaj zbirajo naše čete v novih postojankah. Vkljub temu, da smo izgubili veliko vojakov, — Rusi poročajo, kar je pa gotovo pretirano, da so ujeli do 150 tisoč sovražnikov — vendar so naše čete vzdržale glavne obrambene kraje v svojem središču, ki ga Rusi niso mogli prodreti. Na levem našem krilu pa so naše in nemške čete sovražnika ne le ustavile, marveč ga tirajo še nazaj.

Vojaški strokovnjaki so mnenja, da ruski sunek ni donesel nobene odločitve

Princ Maks Saksonski

brat kralja Friderika Avgusta kot katoliški vojni kurat pri 23. saksonski diviziji.

in da Rusi v primeri s svojimi strašnimi izgubami nikakor niso dosegli svojega glavnega namena; s sto in stotisoči novih

svojih vojakov in s tisoči svojih, francoskih, japonskih in američanskih topov prodreti naše bojne črte in vdreti zmagonosno v naše ozemlje. Dokler Rusi ne zasedejo Lvova, toliko časa niso dosegli tudi svojega političnega namena pri tem sunku, ki je v malo tednih napolnil ruske bolnice z novimi ranjenci.

Ruski napad je seveda naročen od zaveznikov. Anglež ima povsod prvo besedo, on ima denar, Rusi in Lahí ga pa nimajo, zato morajo plesati, kakor jim Anglež gode. Angležu se manj škoda zdi denarjev nego svojih vojakov, ker ve, da jih bo po vojski zelo rabil, denar pa si bo varno in bogatonosno naložil. Tako se v potokih preliva kri ruskega naroda, ki zaveznike oskrbuje s številnim svojim človeškim blagom.

Upajmo, da se strašna vojska vendarle bliža svojemu koncu, sicer celemu svetu gorje!

Kadet J. Tavčar.

Dne 9. junija je na Laškem zadet od granate kadet Jernej Tavčar. — Bil je gojenec Marijanišča; ob izbruhu vojske si je oskrbel vojaško maturo na gimnaziji in se sam oglasil k vojakom; rekel je, da bi rad kaj poskusil. — Bil je pošten mladenič kongreganist, izvrsten telovadec, odkrit značaj, veselo - razposajen in vedno dobre volje tudi v vojski. Značilno za tega fanta je bilo to, da je vselej, kadar si govoril z njim, najprej povedal vse svoje neumnosti in napake, ki jih je zagrešil. O drugih je vedel povedati veliko dobrega, o sebi malo. Zato ga je rad imel vsak, ki ga je poznal. — Meseca februarja je bil na dopustu in nam je povedal marsikaj zanimivega, kar je skusil in doživel. Pokrepčan po svetem obhajilu odšel je

Vojaški begun.

vesel od nas zopet v vojsko. Parkrat se je še oglasil, a 10. junija se je namesto njega oglasil njegov stotnik s poročilom, da je 9. junija 1916 ubit v svojem kritju od granate umrl kadet Tavčar. Spremili smo ga v dolino — piše stotnik — in ga slovesno pokopali na pokopališču v Pe-

descalla na Laškem. Dne 3. junija se je Tavčar pri hudem napadu na neko visoko ležečo utrdbo tako odlikoval, da sem predlagal zanj srebrno hrabrostno svetinjo I. razreda. S Tavčarjem izgubim izredno spretnega, pogumnega mladega častnika, ki sem mu smel vsako delo brez skrbi zaupati. Posebno ga bodo pogrešali tudi njegovi vojaki, ki jim je bil posebno dober in skrben zanje. Njegov tovariš je pisal v Marijanišče: ostal je in vzdržal do konca, kakršen je prišel iz Vaše hiše. Vsa stotnija s stotnikom vred žaluje za njim, ob pogrebu sem videl solze v očeh starih vojakov. — Poleg Otmarja Črneti, ki je padel 3. junija, je Tavčar drugi gojenec Marijanišča, ki je izkrvavel na bojišču.

Počivaj v Bogu zlata duša!

Protestanti o papežu.

Nemški protestantski list (Schonebecker Tageblatt, šte. 109, dne 10. maja t. l.), ki sicer vedno brani strogo protestantsko versko stališče, je za nas katoličane zelo zanimive stvari sporočil o papežu, o njegovem delovanju v sedanjih vojski in sploh o njegovem vzvišenem položaju. Piše pa to-le:

Vrhovni vladar katoliškega krščanstva je večkrat, odkar se najstarejši kulturni narodi sveta v smrtnem sovraštvu eden drugega mesarijo, povzdignil svoj glas, da bi vernike, ki se zdi, da so popolnoma preslišali glas vesti, zopet spomnil na dolžnosti človeka. Poskušal je tudi tu in tam oblažiti krute navade vojske, pri Nemcih in zaveznikih vedno, pri nasprotnikih pa le redko z uspehom. Vendar se pa papež iz svojega grenkega čakanja ni dal izvabiti, ne belgijski ne francoski cerkveni knezi ga niso mogli pridobiti za entento, kakor so bile tudi zamotane steze, po katerih so hodili. Nemci od svoje strani

tuji verski tovariši delovali, sami so pa z izvrševanjem del dejanske krščanske ljubezni dokazali, da vedo tudi v časih grozne vojne sile spolnovati dolžnosti človekoljubja.

Nadalje omenja imenovani list poročil iz časnikov, da je papež posredoval pri predsedniku združenih američanskih držav za omejitev vojske in za mir. Ker v Ameriki najrajši nekateri gledajo v Pariz in London, zato je prav, da jim odpre oči beseda

Juanšikai, predsednik kitajske republike.

Zadnje čase kit. cesar, a poročajo da je umrl.

resnično nepristranskega moža, ki je tako visoko postavljen, da njegov presojoč pogled ne obliči tega bojov polnega življenja, in moža, ki so mu izročene najvišje in večne koristi njegovih vernikov, ki se čuti za dušni blagor vseh vernikov odgovornega pred Gospodom vojskinih trum.

... Ako je papež želel staremu kakor novemu svetu, da se ne razširi in s tem ne podaljša vojska, tega ni storil tej ali oni vojskujoči se sili na ljubo ali na kljub, to je storil zaradi krščanstva in človekoljubja, ki morata končno vendar enkrat zopet priti do besede. Ako ni mogel doseči, da bi v Evropi prenehala skoro dve leti trajajoča strašna vojska, bila je njegova vestna dolžnost storiti vse, da se vsaj na Ameriko ne razširi. Nekje na svetu pač mora pamet imeti še svoje mesto; upajmo, da papež s svojim hvalevrednim poskusom, da bi v Washingtonu zmagala pamet, ni prišel prepozno.

V tem smislu je pisal protestantski list. Mi katoličani moramo biti takih misli pri drugovernih veseli, ker s tem nehote priznavajo neutajljivo prvenstvo katoliške Cerkve in njenega poglavarja. Kako ponosni in Bogu hvaležni moramo biti mi katoliški kristjani zato, da imamo v papežu, svojem vrhovnem poglavarju, nezmotljivega poglavarja, ki v sedanjih strašnih zmedah, v času najgršrega sovraštva med narodi, visoko dviga zastavo krščanske vere, upanja in ljubezni, ki prilično in neprilično vladarjem kliče, naj prenehajo z bratomornim prelivanjem krvi, ker to nasprotuje temeljnemu nauku Kristusovim, da je postal človek, da bi si bili ljudje bratje med seboj v potrpljenju in ljubezni.

Šele po vojski bomo mogli po zaslužju in po vrednosti preceniti papežev krščansko delo med vojsko, ko bomo natančno zvedeli, kaj in koliko se je trudil papež Benedikt XV., da bi ustavil, ali vsaj omejil in oblažil strašno vojsko z vsem, kar jej strašnega in žalostnega sledi.

Ako drugoverci že sedaj tako očitno priznavajo in hvalijo papežev človekoljubno delovanje, koliko bolj moramo zanj

biti mi katoličani hvaležni, kako moramo biti ponosni, da se je tudi sedaj kakor vedno v usodnih trenutkih zgodovine človeštva pokazal papež kot poglavar edino zveličavne božje Cerkve, ki jo je ustanovil učlovečeni Sin božji s svojo lastno prelitno krvjo.

Hvaležni svetemu Očetu družimo se z njim v gorečih molitvah, da kmalu odvrne Bog od nas šibo svoje jeze; skr-bimo, da nas bo vojska izmodrila, da nas bo odvrnila s krivih potov, da bomo bolj zvesto in prepričano kakor dosedaj doma in v javnosti spolnovali božje in cerkvene zapovedi; da bomo bolj ponosni in zavedni katoličani kakor smo bili dosedaj, prepričani, da je katoliška Cerkev steber resnice in mehko vzglavje ljubezni, kjer se odpočije kakor zver v sedanji vojski preganjani in trpečí človeški rod.

Zakaj manjka kruha?

Profesor Stoklasa dokazuje, da zato sedaj v vojnem času primanjkuje redilnega kruha, ker se še vedno melje preveč lepe, fine moke. Odtod izvira za nas dvojna škoda. Predvsem se s tem načinom mletve odstrani iz žita mnogo redilnih snovi, potem pa tako pecivo oškoduje telesno zdravje in moč, ker pri taki hrani človekova prebavila vedno bolj pešajo. Preveč gledajo ljudje na to, da okusno jedo, premalo pa, da bi si oskrbeli tečnih živil. Naših prednikov želodci so brez težave prebavljali otrobe, dandanes ima le še malo ljudi tako dober želodec; zato je iz naše porabe izginil bodeči ovsenjak.

Na to nevarnost je že pred desetletji opozarjal Kneipp in svojim bolnikom naročal tudi posebe pečen kruh, bolj grob, kjer se je nahajalo tudi več otrobnih delov. Otrobi namreč imajo v sebi mnogo mineralnih delcev, ki so potrebni človeškemu telesu, imajo namreč poleg beljakovine tudi fosfor, kalij, kalcij, magnezij in železo. Ako bi ljudje jedli z otrobi vred mleto moko, ne bilo bi jim treba železnih vin in drugih takih sleparskih nadomestkov, ki veljajo veliko, a izdajo malo, ker je pošteno tako blago redko.

Ker bi ljudje vsled omehkuženega želodca tako grobo mlet kruh vsaj nekaj časa težje prebavljali, zato profesor Fin-kler priporoča takozvano finalmoko, ali final-kruh. Taka moka se dobi, ako se žito melje v vlago napojeno in se mu doda nekoliko soli. Tak kruh je baje zelo okusen, poleg tega seveda tudi tečen in redilen.

Na ta način, ako se otrobi moki ne odtegujejo, napeče se veliko več kruha, in zato bi v sedanjih časih, ko nas hočejo sovražniki prav po notah izstradati, ne bilo toliko pomankanja kruha in kar bi ga bilo, bi nekaj izdal.

Vsled malo redilnega, otrob očiščenega prebelega kruha pa se tudi otroci, ki posebno veliko kruha jedo, ne morejo telesno krepko razvijati; odtod toliko slabokrvnosti in tuberkuloze pri mladini. — Kolikor manj bomo imeli na razpolago mesa, toliko bolj se mora pri družinah gledati na redilno moko.

Profesor Rubner pravi, da človekov želodec primeroma malo otrob prebavi

in da gre zato preveč tega živila v izgubo. Njemu nasproti pa dokazuje Kunert, da prebavi človek 70 od sto otrobi, skoro toliko kakor ovca in 10 odstotkov manj kakor prežvekovalci. Kdor izloči otrobi iz moke, s tem vzame moki dve tretjini redilnih snovi.

Kunert pravi, da je vzrok tako splošni bolezní slabega črevesa ta, da želodec pomanjkljivo deluje, ker dobi premalo otrobnih snovi, ki dražijo želodec, da krepko deluje in prebavlja. Grobi kruh ima tudi to prednost, da ga mora človek bolje premeleti z zobmi, kar je posebne važnosti. Otrokom se veliko premalo naroča, da morajo jedi kar mogoče n-drobno prežvečiti v ustih, ker se s tem želodcu prihrani veliko dela. Tak kruh, pečen v domači peči, ne kuhan v kakem paru, se tudi veliko dalje časa ohrani pred plesnovino in ima ves čas zelo prijeten okus.

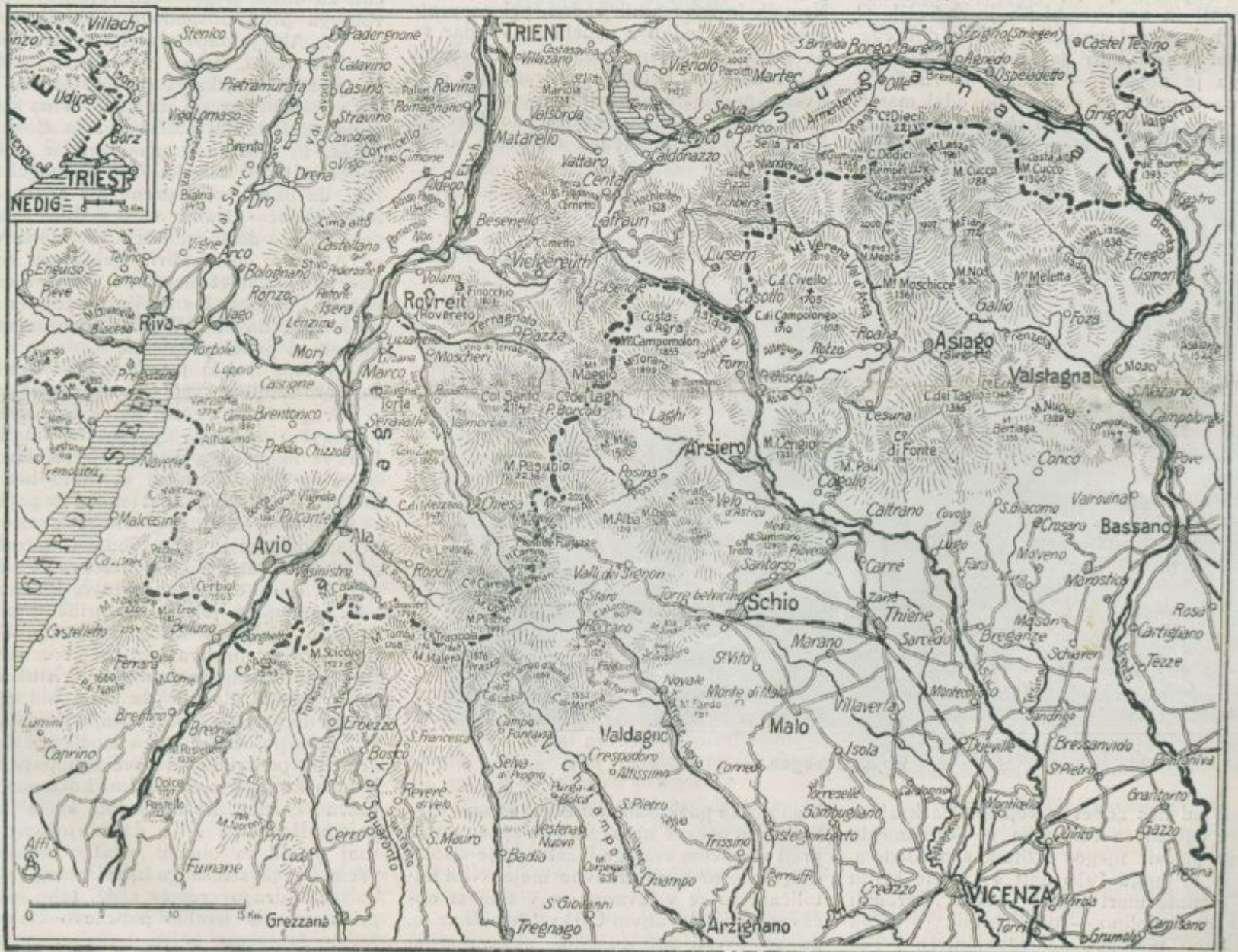
Tudi v tem oziru se bo treba zopet povrniti ljudem k navadam svojih prednikov, ki so jedli črn, otrobji kruh in niso poznali toliko raznih bolezni, kakor sedanji po finih jedeh omehkuženi rod. Tedaj bomo imeli več in bolj tečnega kruha.

Gospodarska zueza

centrala za skupni nakup in prodajo u ljubljani, reg. zadr. z omej. zavezo

Dunajska cesta, uradni prostori I. nadstr.

Zemljevid k bojem italijansko - tirolskega ozemlja.

Vprašanje.

Jože Plot.

Že kot otrok je bil ubožec, nezadovoljen in nadložen. Rad se je igral, povsod je hotel biti zraven — in vendar ga niso otroci nikdar pogrešali, vsaj ljubili ga niso. Nekoč smo gradili iz blata vodovod. Ivan sam je sezidal kanalce in utrdil ilovnate predore. Polegli smo krog izpeljanega vodovoda in se smejali, da je tako lepo curljalo iz pipice. Ivan je molčal in tuhtal izpeljavo. Ko smo šli zopet po ilo, je Ivan podrl vse nasipe. »Zakaj si podrl?« smo jezno kričali nad hudodelnikom. »Ni zanič!« je čemerno hotel razložiti. »To ni vodovod. To ni nič.« »Kaj tebi mar!« ga je zlasal tovariš in ga odpodil s kamenjem. Zatožili so ga in doma je bil tepen. Ko smo potem popravljali zgradbo, se je vrnil Ivan z zardelim obrazom iz hiše in se skrnil za bližnji plot. Ni rekel besede in niti kamenčka ni vržel na nas. Vedeli smo, da ni hudoben. Toda zakaj razdira?

Jako rad je imel igrače, nove igrače. Zelo vesel in hvaležen je bil za vsako darilo. Navadno se je potem skrnil kam za hlev in si podrobno ogledal igračo. Ni mu bilo za igranje. Največji užitek je imel, če je mogel razdreti dotični inštrument ter ga zopet zložiti in sestaviti iz koscev v celoto. Če se mu ni posrečilo, je bil žalosten in večkrat je jokal. Mati se je jezila, da hoče njen otrok vse pokvariti in uničiti, zato je bil velikokrat kaznovan.

Hudoben ni bil, toliko smo ga poznali. Kadar so gnali na pašo, so se bili pastirji preskrbeli s cukrom. »Kraști se ne sme!« je boječe rekel Ivan in ni jedel ponujane sladkosti. Par dni za tem sem srečal Ivana za hlevom. »Til!« me je poklical in pokazal na žepe, ki so bili polni belih sladkornih kosov. »Jaz ga ne maram jesti, pa sem ga vseeno vzel. Nič ne vedo doma, ukradel sem ga. Je dober cukrer? Ali veš, zakaj sem kradel?« Stisnil je roke v žep in zbežal v vežo. Doma so ga zasačili, ravno ko je poravnaval tatvino. Ivan je bil ves prestrašen in ni znal povedati resnice o pravem času. Sploh se mu je godila mnogokrat krivica, a je rad molčal. V šoli je pa bil vedno najpridnejši.

Izza tistih otroških dni ga nisem več videl. Zadnjič pa, ko sem šel v mraku po blatni, razdrapani ulici, se mi je tole primerilo. Iz previdnosti, da bi se kolikor mogoče udobno umaknil mimo gredečim pasantom, sem pregledal vedno po par glav pred seboj. Mlad, majhen človek je prihajal nasproti in silno napeto zrl vame. »Kaj hoče?« sem si mislil. Oni si je medtem menda zastavil isto vprašanje in me pozorno motril, ves razdražen in v zadregi. »Kaj me gledaš?« sva se v neprijetnem razburjenju razjezila drug nad drugim in skušala drug v drugem uganiti skrito namero. »Jaz na levo, ti na desno!« sem natanko preračunil najini poti. Ko sva se približala na korak, sem spoznal, da se je moj sklep križal z njegovim. Odstopil sem na desno, a v istem hipu je tudi oni odskočil na desno. To nepreračunljivo nesporazumljenje! Sklenil sem obstati na mestu, da izvoli neznanec svojo pot. Ljudje so uporabili to priliko in prodirali mimo naju. »Oprostite, oprostite!« sva se čudila midva in se skušala zalotiti v sebičnih željah. »Namenjeno!« je zajecjal nasprotnik s povešenimi očmi in se vznemirjen izognil na levo. »Kdo je ta človek?« sem pomislil in se ga nisem mogel domisliti.

Čez pol ure sem ga zopet srečal na sprehodu. Strmel je v neki plakat, a sem razložil,

da ne bere. Opazoval sem ga na skrivnem od strani.

»Ivan.«

Stopil sem k njemu in tudi on me je prepoznal. A nisem si mogel razjasniti, kaj pomeni tisti zmedeni pogled, ko sva si pogledala v oči. Nehote sem si ga predstavil kot nezadovoljnega, nadložnega otroka iz mladosti. Zdelo se mi je, da je še vedno pred menoj tisti revček, boječ in plašen, tisto radovedno, vprašujoče bitje, čakajoče odgovora, nezaupljivo in žalostno, — samo čez mero se je postaral v svoji betežnosti. Ko sem mu segel v roko, sem občutil, da se mu je tresla, vsa suha in mrzla.

»Kaj je?« je dejal presenečen in odmaknil oči. »Ali me poznaš, prijatelj?«

»Veš, jaz sem aspirant, bogat aspirant, ki zelo malo zasluži,« se je predstavil.

»Kakšen aspirant?«

»V civilnem poklicu kancelijski aspirant, služabnik službe, denarja in kruha. Moj uradni naslov je pravzaprav: Ivan Blatnik, neoženjeni diurnist. A sicer sem aspirant na vse strani: aspirant vsakega dobrega in koristnega spoznanja, sploh v zasebnem življenju sem samo aspirant, ki se še ni mogel in utegnil z ničemer okoristiti.«

Ko je tako govoril z neznatnim glasom, brez duhovite samodopadljivosti, mi je s pr-

Draginja.

»Za božjo voljo, ali so res papirnati dvekronski bankovci — cena pujska — težji nego mlada, dragocena živalica!«

stom pokazal na kapune, viseče krog izložbenega okna.

»Vidiš, ljudje zelo radi ogledujejo takele reči. Vsak večer zahajam v svoji revščini v to bogato ulico. Dame občudujejo kapune in gospodje se čudijo damam in kapunom. Sploh so ti tako lepo in očitno veseli ljudje videti zelo srečni. Kaj so storili, da se tako sladko, odkrito in nesebično smejejo? Kaj so že dopolnili v svojem življenju? Jaz bi se zelo rad tako prostodušno nasmejale. Ali veš ti za kako sredstvo?«

Korak se mu je opletal in ves neroden je bil sredi okretnih promenerjev, ves pust in obupan sredi žive ulice.

»Vidiš, kako sem neumen in okoknjen. Res, jaz ne spadam semkaj... In tale oguljena pelerina! Lahko te je sram takega tovariša — te je sram? Povej, ali se me ne sramuješ? Po pravici povej, ne bom ti zameril — zakaj bi sploh zameril, jaz tebi...«

Za hip se je ustavil ter me ostro ošinil s pogledom, ki ga je nato zopet povesil, nemirno utripajoč z vekami, zardel v koščeno lice. Težko sem ga utolažil.

»V pisarni so rekli, da nimam nastopa. Zares, nimam nastopa. Kako naj to naredim? Ali zamorem? Jaz se skoro bojim ljudi, ne, resnično, bojim se jih! Oh, ti ljudje s strogo risanimi, mirnimi obrazi! Kje so dobili tisto moč, da znajo tako mirno, samosvestno in izkušeno gledati? Ali so že toliko spoznali?«

Zelo tiho je govoril, a vsaka beseda je bila rezka, ko da jo je iztrgal iz sebe.

»A jaz — sam ne vem, kaj mi je. Nisem si svest krivde, a se čutim ubogeja kot grešnik. Sredi govora, sredi besede se jih ustrašim — tistih čudnih, sigurnih oči... Kaj je v teh ljudeh? — Vidiš, tam-le na primer stoji tak človek. Grozno!«

S prodirajočim pogledom je meril na gladkoobritega podčastnika, ki se je razgledoval na vogalu. Bil je očitno zelo spočit in hoteč, prisoditi si važen izraz, je bil raztegnil obraz v brezizrazno grimaso.

»Kaj misli ta človek?«

»Nič važnega.«

»Nič? In če nič ne misli, oziroma prav malo misli, kaj gleda tako neusmiljeno kot sodnik? Kaj gleda vame?«

Spet se mu je zmedel pogled in prestrašen se je okrenil.

»Kako se morejo ljudje tako zanesljivo skriti sami vase? Kaj je v njih? In kaj me zdaj vsi pogledujejo, kakor bi me obsojali? Ali govorim neumnost? Obraz bi si zakril... In tudi ti me tako čudno gledaš. Ali me poznaš? Kdo sem? Povej, prosim...«

V vzhitu trenutka, v čigar ogromni napestosti so se mu oči še bolj poglobile in mrzlično zastrmele vame, je bil videti še bolj ubog in reven, in trpek, tih je bil njegov glas. Neprijetno in težko ga je bilo miriti.

»Bolán, morda sem bolán? Potem sem bolán že od rojstva. Ali ne hrepenim cel čas po zdravju? Kje je tisto zdravilo, da bi se pozdravil? Jaz rad živim, — samo to moram odkriti, kaj nosite vi v svojih srcih... Saj ste ljudje in tudi jaz sem človek. Razložiti si moram, prepotrebno je zame, za mojo dušo... in ozdravim, gotovo ozdravim...«

Skoro zajokal se je in plašno se je umikal mimo gredečim. Sklenil sem, odpeljati ga iz množice v stransko ulico.

»Še pomniš tiste otroške dni? Moja mati so rekli, da vse uničim. Moj Bog! V pisarni pravijo, da nisem za rabo. Moja mati so rekli, da sem priden, celo zelo priden, a vendar — da nisem za rabo... Moj Bog, kaj je to?«

Ko sva zavila v stransko ulico, sem srečal nekega znanca. Moral sem v bližnjo trgovino.

»Tako pridem, Ivan.«

Ko sem se vrnil, ni bilo več Ivana na mestu. Izginil je medtem brez sledu.

Ubogi človek, ki mora dvomiti nad svojim poštenjem!

A ko sem brez namena šel skozi neko tesno ulico, sem ga nenadoma vnovič zagledal. Stal je spet pred nekim zidom. Komaj je začul moje stopinje, je odhitel za ogrom vstran. Na zidu ni bilo nobene zanimivosti, kos od dežja razpranega lepaka in reklama: Ljubezen gre skozi želodec. —

Bele žgance s krompirjem ali krompirjeve koruzne žgance ne zna kuhati vsaka mestna gospodinja. Krompir za žgance mora biti rumen, suh; tudi moka mora biti sipka, sicer mehčijo žganci in se prijemljejo zob. Krompir mora biti napol kuhan, kadar se vsiplje moka; vode mora biti toliko, da pokriva ravno krompir. Krompirja se dene navadno ravno toliko ali še več kakor moka. Moka se kuha s krompirjem dober četrt ure, potem se začne nad

ognjem mešati in tlačiti, da se zmečka krompir in sprime. Tudi to traja dober četrt ure. Dobri žganci se morajo dolgo kuhati; v redu so, kadar ni krompirjevih svaljkov v njih in se ločijo radi od lopariča. Kuhane žgance razreži na drobno in zabeli. Ako jih opečeš na masti, bi mislil vsak, da so jajca v njih. Beli žganci so jako tečna jed; na ostro mleta moka, ki se dobi letos, je posebno dobra zanje. Jedo se lahko tudi brez masti in poleg kave.

Vojna majoneza. Raztopi na ognju 25 gramov surovega masla, primešaj vanj poldrugo žlico moka, ko se peni, primešaj štiri žlice olja, toliko juhe ali kropa, ščepec soli, gorčice in žličko sladkorja. Na žlici mleka raztepi rumenjaki, zamešaj med ono mešanico, mešaj, dokler ne zavre, in pretlači skozi sito. To mešanje se naredi najbolj pravilno, če postaviš posodo z maslom v večjo posodo z vročo vodo.

Redilne droži. Prikuhe, omake in juhe pridobe na redilni moči, če jim dodamo nekaj teh drož, ki se dobe po boljših trgovinah. Redilne droži niso nič drugega kakor dobro oprane in posušene droži za pivo, katerim je vzeta grenkoba po hmelju. Imajo pa te droži tako visoko redilno moč, da nam nadomestujejo lahko v gotovi meri meso. Tako ima govedina srednje vrste na vsak gram teže 1-37 kalorij, to je: moči, katero dá hrana človeku, redilne droži pa imajo v vsakem gramu teže

Penzionist v tesnem mestnem stanovanju.

„Vsak prostorček — tako veli ukaz — treba da se nasadi in naseje z živili.“

4-52 kalorij. To je treba uvaževati in poslužiti se že pripravljenih zavitkov za juhe, ki niso sicer vsakomur po okusu — ali sedaj ni čas za to, da bi človek izbiral. Iz drožnih zavitkov se skuha hitro redilna juha. Vojni kruh, ki je malo oster, če se je suh, se prenaša prav lahko na taki juhi. Ker ni treba zabele, je to jako cenena večerja ali kosilo. Pri sedanji draginji kave in pomanjkanju mleka bi bila drožna juha tudi krepčilen zajuterk. Izprva bi bilo bolj težko privaditi se na juho kot zajuterk, a kmalu bi se pokazal dober uspeh na moči, zdravju in — mošnji.

Redilne droži pomnože tudi kruhovo redilnost. Na Nemškem so ugibali, kako bi povečali redilno vrednost vojnega kruha. Treba bi bilo pomnožiti njegovo vsebino beljakovine. Zatekli so se k redilnim drožem in delali so poizkuse v laboratoriju sušilcev krompirja. Primesili so za 2% drož in uspeh je bil tako ugoden, da so naredili poizkus v bolj veliki

meri v pekarni konsumnega društva v Berlin-Lichtenberg. Tam so spekli sto hlebov kruha iz 270 funtov zmesi, ki je bila namešana iz 22% pšenične, 7% krompirjeve, 68% ržene moka in 8% krompirjevega škroba in 6-8 funtov redilnih droži. Kruh so dali pokusiti ljudem, ki niso vedeli, da so primešane redilne droži in ti ga niso razločili po okusu od navadnega vojnega kruha. Konsumno društvo se je izreklo, da bi peklo tak kruh, ko bi se povišala cena za par vinarjev, kar ne bi prišlo v poštev glede na to, da je tak kruh bolj bogat na beljakovini. Je pa tudi upanje, da se poceni pridobivanje drož po neki novi poti, potem bi lahko pekli kruh s primesjo redilnih drož, ne da bi se kruh zato kaj podražil.

Volneno trikot-perilo se ne krpa kakor platneno. Vreži iz starega ali iz novega trikot-bлага krpe, ki so za dva centimetra večje od luknje, umeri lepo v luknjo in prištepaj na gosto z volno, ki se pripleta nogavicam na petah, da bo kakor da je krpa vtkana. Obrni potem in izreži, strgano pa pogladi.

Madeži od črnila v suknem in v volnenem blagu. Zmešaj polovico jajca in malo salmijaka ali vitrijolovega cveta, izdrgni s tem madež in izbriši s suho krpo. Ako ne pomaga prvič, ponovi. Za blago, ki ni občutljivo, zmešaj lahko z jajcem ščavnice soli (Sauerklesaly).

Klobuke in kape operi z gorko boraksovo raztopino pol žličke prahu na četrt litra vroče vode. Namочи krpico in drgni masne kraje, dokler niso čisti, potem izbriši in posuši. Tudi salmijak je priporočljiv. Treba pe je oprati včasih klobuk ali kapo od znotraj že zaradi las, ker škoduje mastna nesnaga lasem. Ravno tako je treba oprati večkrat glavnik, šteti za lase in go be za umivanje, šteti za zobe. Na glavniku in na šteti se prime toliko prahu in maščobe, da se mažejo in tržejo lasje, namesto da bi se čistili. Moore pravi, da je bolje prati glavnik in šteti kakor lase. Operajo se te reči lepo v navadni mlačni milnici ali v boraksovi raztopini, potem se oplaknejo in posuše.

Slamnat žaklji. Žakljevine nam je zmanjkalo; treba jo je nadomestiti s čim drugim. Iz slame se izdeluje zdaj takozvana »straufa«, ki se tke sama na sebi ali zmešana z drugim prevodom. Straufa je ravnotako močna kakor juta, iz nje izdelujejo vreče, vrvi, blazine, vojaške potrebščine. Da se dožene, kaj prenese žakelj iz straufe, so ga napolnili s težkimi žebli, potem so ga pustili drseti po griču navzdol in naposled so ga vrgli na kamenita tla v globoko klet. Žakelj ni bil poškodovan. Žaklji so jako pripravljeni za žito in sol, niso pa uporabni za moko, ker se jih prime preveč moka in ker ostane dosti mikanja v moki.

Stenično zalego zamori koncentrirana jehihova kislina, ki ne škoduje lesu, pač izje barvo in polituro. Na posteljino ali na kožo ne sme priti, ker bi razjedla. Namочи čopič previdno v kislino in namaži zgibe lesa, luknje v stenah, špranje v tleh. Okna morajo biti odprta, usta zaprta.

Bobneči ogenj v bitki pri Lipnici. Obsipanje sovražnih jarkov in črt s splošnim artiljerijskim ognjem, ki je tako mogočen, da se zlijejo vsi streli v eno strašno grmenje — to je bobneči ogenj. Pozicijska vojska na zahodu mu je dala povod in ime. S takim ognjem, ki traja po 50 do 70 ur naprej, obstreljujejo Francozi in Angleži nemške jarke, preden napade infanterija, s takim ognjem so streljali zdaj tudi Lah na naše okope in jarke na Goriškem. Tak ogenj je vkupnost vsega, kar je strašnega. Vendar ne bobni zdaj prvič, oglašil se je bil

prvič 16. oktobra pri Lipnici: Napoleonov glavni stan je bil nameščen južno vasi Vahove in Ljubervoknice. Ko se je danilo, je prodiral princ Avgust Vrttenberški z dvema pruskima brigadama napram Vahovi, ki je bila na videz le slabo zasedena od Francozov. Že so bili Prusi v vasi in njihovih 23 topov se je pripravljalo v lesu, ležečem južno od Vahove, na streljanje, ko je udaril nakrat Francoz nanje. Prusi so zagledali na višinah med Vahovo in Ljubervoknico artiljerijsko vrsto, ki je štela 100 topov, poveljeval ji je francoski general Drouot. Tačas ko je začela francoska artiljerija pošiljati na Pruse poguben ogenj, je napadel oddelek generala Viktorja nagloma Vahovo in je potisnil obe maloštevilni pruski brigadi nazaj do njihove artiljerije, od katere so pohabili Francozi v kratkem času 17 ruskih in 5 pruskih topov in razstrelili vprego. Pod varstvom ognja iz stotih topov sta morala poseči na Napoleonov ukaz v boj Makdonaldov kor in Sebastianovi konjeniki. Njim nasproti so prisilili od Guldenyose sem štiri pruski konjeniški polki pod poveljstvom grofa Pahlana. V tem hipu se je ojačil peklenski orkester za Vahovo. Saški polkovnik Eckardt, ki je bil s saškimi gardnimi konjeniki v Napoleonovi bližini, označuje ta topovski boj tako: »Ogenj je grmel tako vzdržema, da ni bilo slišati presledka med streli, vse baterije so se strnile v edin silen glas.« Zemlja se je tresla pod tem grmenjem in šipe v Lipnici so žvenketale ves čas. V treh dneh bitke je izstrelila francoska artiljerija 250.000 strelcev.

Za mišične bolečine se mnogi ljudje ne zmenijo, ker mislijo, da bodo te bolečine že itak zopet prešle. Bolečine se pa čez nekaj časa povrnejo, in sicer tem huje, čim bolj se jih zanemarja. Ostane pač še vedno nekaj od povzročiteljev bolečin v mišicah. To bi se pa dalo lahko zabraniti, ako bi boleče dele telesa vtiral in masiral s Fellerjevimi blagodejnimi rastlinskimi esenčnim fluidom z znakom »Elsa-Fluid«. S tem se ne odstrani le bolečina, temveč se tudi poživí cirkulacija krvi na bolečih mestih. Kri prodre v najoddaljenejše kote mišičnega omrežja, uniči povzročitelje bolečin in zabrani povratek istih. 12 steklenic tega dobrodejnega sredstva pošlje kamorkoli za 6 kron franko lekarnar E. V. Feller, Stubica, Elsatrg št. 331 (Hrvatska). Lahko se obenem naroče Fellerjeve nalahno odvajalne rabarbarske kroglice z znakom »Elsa-Pillen«, izborno, tek vzbujajoče želodčno sredstvo, 6 škatlic franko za 4 K 40 h. Izvrstno je in zanesljivo učinkuje tudi neko sredstvo proti kurjim očesom, ki si je pridobilo mnogo pristašev, pod označbo Fellerjev turistikovski obliž z znakom »Elsa«. 1 karton stane samo 1 krono in 2 kroni. (ve)

Knjigoveznica
Katoliškega tiskovnega društva v Ljubljani
Kopitarjeva ulica št. 6 ☐☐☐☐☐☐
priporoča

originalne platnice
za

Ilustrirani Glasnik

V delo se sprejema že sedaj, a izvršilo se bo šele po končani vojni.

Tiska in izdaja Katoliška tiskarna v Ljubljani.
Odgovorni urednik Josip Klovar.